

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on erittäin perusteltu ja osuu suoraan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen ydintehtävään. Sivistyksen, tieteen vapauden ja demokratian kytkentä turvallisuuteen, resilienssiin ja yhteiskunnan vakauteen on ajankohtainen ja oikeansuuntainen. Tavoitetta voisi kuitenkin terävöittää siten, että korkeakoulut ja tutkimus nähdään nykyistä selkeämmin myös aktiivisina yhteiskunnan uudistajina ja kasvun mahdollistajina, ei vain arvojen ylläpitäjinä.

Muotoilussa korostuu vahvasti tieteen itseisarvo, mikä on tärkeää, mutta rinnalle tarvittaisiin näkyvämmiin ajatus siitä, miten tieteen vapaus ja sivistys kytkeytyvät taloudelliseen uudistumiseen, tuottavuuteen ja Suomen kansainväliseen kilpailukykyyn. Visiossa näiden välinen yhteys jää nyt eksplisiittisesti ohueksi.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuosituksukset tunnistavat keskeisiä arvoja, mutta jäävät pitkälti institutionaaliselle ja periaatteelliselle tasolle. Ne eivät vielä riittävästi vastaa siihen, miten sivistys, tieteen vapaus ja kriittinen ajattelu käännetään vaikuttavaksi toiminnaksi ja yhteiskunnalliseksi voimavaraksi.

Tieteen ja korkeakoulutuksen merkitys tulisi kytkeä tuottavuusloikkaan, TKI-investointeihin, digitalisaatioon ja osaamistason nostoon. Visioon olisi tarpeen sisällyttää selkeämpi näkemys siitä, miten korkeakoulut eivät vain puolusta vapautta, vaan aktiivisesti muovaavat uusia ratkaisuja murrokseen, esimerkiksi tekoälyn, datan ja vihreän siirtymän alueilla.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on keskeinen ja hyvin perusteltu. Koulutustason noston ja nuorten suoran siirtymän korostaminen vastaa Suomen suurimpaan rakenteelliseen ongelmaan. Myös saavutettavuuden ja hyvinvoinnin huomioiminen on tarpeellista.

Kuitenkin tavoite jää osin varovaiseksi. Visiossa todetaan ongelmat, mutta ei riittävän selvästi sanota, että nykyinen järjestelmä ei tuota riittävästi tutkintoja suhteessa käytettyihin julkisiin resursseihin. Koulutustason ohella meidän varmistettava jokaiselle riittävä osaamistaso.

Tavoitetta tulisi täydentää selkeällä viestillä siitä, että koulutuksen laajentaminen edellyttää samalla rakenteellisia uudistuksia korkeakoulujärjestelmään, ei vain rahoituksen lisäämistä.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuositukset ovat laajoja ja monipuolisia, mutta kokonaisuus kärsii hajanaisuudesta. Painopiste on monin paikoin kehittämisessä ja selvittämisessä, kun tarvittaisiin selkeämmin valintoja ja kannusteita.

Korkeakoulujen rahoitusta ja ohjausta tulee sitoa nykyistä vahvemmin tutkintojen määrään, opintojen läpäisyyden ja valmistuneiden työllistymiseen asiantuntijatehtäviin. Lähtökohdaksi tulisi ottaa opiskelupaikka jokaiselle vastavalmistuneelle nuorelle, ja mahdollistaa tarkempi tai kokonaan uusi suuntautuminen opintojen vielä edetessä. Bolognan prosessi on syytä viedä maaliin, ja

opiskelijavalinnat alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon erottaa toisistaan. Selvittämisen sijaan lyhyttutkinnot kannattaisi ottaa käyttöön. Samalla yksityisen rahoituksen osuutta jatkuvassa oppimisessa tulisi määrätietoisesti kasvattaa.

Näitä näkökulmia visio ei tuo riittävän selkeästi esiin. Ilman vahvempaa ohjausta ja kannustimia vaarana on, että tavoitteet jäävät irrallisiksi eikä koulutustason nosto toteudu tavoitellussa laajuudessa.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on vahva ja kunnianhimoinen. Tutkimuksen, koulutuksen ja innovaatiotoiminnan kytkeminen yhteiskunnan uudistumiseen on vision ytimessä, ja kansainvälisen vetovoiman korostaminen on perusteltua.

Tavoitetta voisi kuitenkin terävöittää siten, että yritysvetoinen TKI, tutkimustulosten kaupallistaminen ja aineeton arvonluonti nostetaan selvemmin keskiöön. Nyt painotus on vahvasti julkisessa tutkimusjärjestelmässä, vaikka yhteiskunnallinen ja taloudellinen vaikuttavuus syntyy lopulta pitkälti yrityksissä.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet tukevat tutkimuksen laatua ja kansainvälisyyttä, mutta jäävät varovaisiksi suhteessa tavoitteiden mittakaavaan. Erityisesti yritysten rooli tutkimuksen uudistajana ja hyödyntäjänä jää toissijaiseksi.

Suomessa kannattaisi pyrkiä siihen, että merkittävä osa väitöstutkimuksista tehtäisiin tiiviissä yhteistyössä yritysten kanssa. TKI-rahoituksen tulisi myös vahvemmin vivuttaa yksityistä rahoitusta. Tällainen ajattelu haastaa nykyisiä rakenteita, ja juuri tämänkaltaista rohkeutta visio kaipaisi lisää.

Keskuskauppakamari kannattaa esitettyjä kansainvälisyyteen liittyviä toimenpiteitä. Suomen viennille ja kasvulle kansainväliset suhteet ovat erittäin tärkeitä, ja Suomeen saapuvien opiskelijoiden työelämäyhteyksien ja kielitaidon vahvistaminen on välttämätöntä. Tähän tarvitaan myös oikean suuntaisia kannustimia erityisesti korkeakoulujen rahoituksen kautta.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on välttämätön. Ilman erikoistumista, työnjakoa ja yhteistyön syventämistä suomalainen korkeakoulujärjestelmä ei kykene vastaamaan kansainväliseen kilpailuun eikä ikäluokkien pienenemiseen.

Tavoitteen muotoilu jää kuitenkin varovaiseksi. "Rohkea uudistuminen" ei vielä konkretisoidu näkemykseksi siitä, mitä uskalletaan tehdä toisin tai mistä ollaan valmiita luopumaan.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet painottuvat selvityksiin ja kehittämistyöhön, mutta konkreettiset päätökset puuttuvat. Korkeakouluverkostoa tulisi nykyistä vahvemmin optimoida, profiileja vahvistaa ja päällekkäisyyksiä purkaa.

Visioon tulisi sisällyttää selvemmin se, että erikoistuminen tarkoittaa myös aidosti erilaisia profiileja, erilaisia rahoituslogiikoita ja erilaista työnjakoa, ei vain yhteistyön lisäämistä nykyisten rakenteiden päälle.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Rahoituksen monipuolistaminen on välttämätöntä julkisen talouden tilanteessa. Tavoite on oikeasuuntainen, mutta varovainen.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet tunnistavat yksityisen rahoituksen merkityksen, mutta eivät vielä haasta riittävästi nykyistä rahoituslogiikkaa. Keskuskauppakamari tunnistaa selvästi tarpeen vahvistaa yksityisen rahoituksen roolia ja kannusteita, myös koulutuksessa, ei vain tutkimuksessa.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Visiosta puuttuu selkeä kasvun ja osaamisen yhteinen tarina: miten korkeakoulutus, tutkimus, TKI, yritystoiminta ja kansainvälinen osaaminen yhdessä rakentavat Suomen uutta kasvua. Tavoitteita on paljon, mutta yhteinen priorisointi jää heikoksi. Selkeämpi fokus koulutustason nostoon, tuottavuusloikkaan ja TKI-vaikuttavuuteen olisi tarpeen.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Tilannekuva on realistinen ja hyvin perusteltu. Erityisesti koulutustason ja siirtymävaiheiden ongelmat on kuvattu osuvasti. Talouskasvun, tuottavuuden ja inhimillisen pääoman näkökulmaa voisi kuitenkin nostaa vielä vahvemmin osaksi tilannekuvaa, ei vain taustatekijäksi.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Visio antaa hyvän yhteisen suunnan, mutta ei vielä riittävän vahvaa vastausta siihen, millaista uudistumista Suomi todella tarvitsee. Se hyötyisi rohkeammista valinnoista, selkeämmistä prioriteeteista ja vahvemmassa kasvunäkökulmasta.

9. Muut kommentit

Visio toimii hyvänä lähtökohtana, mutta sen vaikuttavuus syntyy vasta, jos sen pohjalta uskalletaan tehdä myös vaikeita päätöksiä. Rohkeampi ja konkreettisempi linja on mahdollinen, ja tarpeellinen.

Pulkinen Suvi
Keskuskauppakamari